

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς, 6 329A-D

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ

Ο Πλούταρχος (45 - 120)[1] ήταν Έλληνας ιστορικός, βιογράφος, φιλόσοφος και δοκιμιογράφος. Γεννημένος στη μικρή πόλη της [Χαιρώνειας](#), στη [Βοιωτία](#), πιθανώς κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Ρωμαίου αυτοκράτορα [Κλαύδιου](#), ο Μέστριος Πλούταρχος ταξίδεψε πολύ στον μεσογειακό κόσμο της εποχής του και δύο φορές στη [Ρώμη](#), (βλ. *Plut. Demosth.* 2.2, *Plut. Otho* 14.1-2, *Plut. Otho* 18.1). Είχε φίλους Ρωμαίους με ισχυρή επιρροή, ανάμεσα στους οποίους ξεχωρίζουν ο Soscius Senecio και ο Fundanus, και οι δύο σημαντικοί [Συγκλητικοί](#), στους οποίους ήταν αφιερωμένα ορισμένα από τα ύστερα κείμενά του. Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη [Χαιρώνεια](#), όπου λέγεται ότι μυήθηκε στα μυστήρια του [Απόλλωνα](#). Ήταν πρεσβύτερος των ιερέων του Απόλλωνα στο [Μαντείο των Δελφών](#), (βλ. *Ηθικά* 792F) όπου ήταν υπεύθυνος για την ερμηνεία των χρησμών της [Πυθίας](#), αξίωμα που κράτησε για 29 έτη έως τον θάνατό του. Έζησε μια ιδιαίτερα δραστήρια κοινωνική και πολιτική ζωή, κατά τη διάρκεια της οποίας παρήγαγε ένα απίστευτο σώμα κειμένων, που επιβίωσαν ως την εποχή μας. Εκτός από τα καθήκοντά του ως ιερέας του Δελφικού ναού, ο Πλούταρχος ήταν επίσης *magistratus*, δηλαδή *άρχων* (θέση παραπλήσια με αυτή του σημερινού δημάρχου), στη [Χαιρώνεια](#) και αντιπροσώπευσε την ιδιαίτερη πατρίδα του σε διάφορες αποστολές σε ξένες χώρες. Ο φίλος του *Lucius Mestrius Florus*, [Ρωμαίος ύπατος](#), απέδωσε στον Πλούταρχο την ιδιότητα του Ρωμαίου πολίτη. Αργότερα, όταν ήταν σε προχωρημένη ηλικία, ο αυτοκράτορας [Τραϊανός](#) (κατ' άλλους ο [Αδριανός](#)) τον όρισε *procurator*, επίτροπο δηλαδή της [Αχαΐας](#), μια θέση που του επέτρεπε να φέρει τα εμβλήματα και τα ενδύματα του Ρωμαίου ύπατου. Ως ιερέας στους Δελφούς για μια τριακονταετία, ο Πλούταρχος συνέδεσε μέρος του έργου του με το ιερό του Απόλλωνα, τις διαδικασίες χρησιμοδοσίας και τις προσωπικότητες που συνέδεσαν το όνομά τους με αυτό. Ένα από τα σημαντικότερα σχετικά έργα είναι το «Περὶ τοῦ μὴ χρᾶν ἔμμετρα νῦν τὴν Πυθίαν» ^[5] (*Ηθικά*, 11). Ακόμη σημαντικότερη είναι ο διάλογος «Περὶ τοῦ Εἶ τοῦ ἐν Δελφοῖς», ^[6] στον οποίο πρωταγωνιστούν ο Αμμόνιος, νεοπλατωνικός φιλόσοφος και δάσκαλος του Πλουτάρχου, και ο Λαμπρίας, αδελφός του συγγραφέα. Σύμφωνα με τον Αμμόνιο, το Ε που βρισκόταν χαραγμένο στο ναό του Απόλλωνα στους Δελφούς οφειλόταν στο εξής γεγονός: οι σοφοί της αρχαιότητας, τα αποφθέγματα των οποίων αναγράφονταν επίσης στο ιερό του Απόλλωνα, δεν ήταν επτά, αλλά πέντε: ο Χίλων, ο Σόλων, ο Θαλής, ο Βίας και ο Πιττακός. Όμως οι τύραννοι Κλεόβουλος και Περίανδρος χρησιμοποίησαν την ισχύ τους για να ενταχθούν κι αυτοί στον κατάλογο. Το Ε που χαράχθηκε στο ναό αποτελούσε άρα μια επιβεβαίωση ότι τα δελφικά παραγγέλματα προέρχονταν στην ουσία από τους πέντε πραγματικούς σοφούς.

<https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CE%BB%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%BF%CF%82>

Περὶ Ἀλεξάνδρου τύχης καὶ ἀρετῆς, 6 329A-D

- Πρόκειται για ηθικό δοκίμιο, πρωτόλειο έργο. Διατυπώνεται η θέση του Πλουτάρχου για την ιδανική πολιτεία, όπως έκανε και ο Πλάτωνας. Πραγματεύεται τη ζωή του Αλέξανδρου του Γ', τον οποίο προκρίνει ως σημαντικότερο των βασιλιάδων. Η σύγκριση του Αλεξάνδρου με άλλες ηγετικές προσωπικότητες αναδεικνύει την ανωτερότητά του, γεγονός που δίνει στην πραγματεία του μορφή επιδεικτικού ρητορικού λόγου.
- Αρετή = υπεροχή / τελειότητα
- Τύχη = εξαρτάται από αστάθμητους παράγοντες και όχι από τη δράση του ανθρώπου.
- Ο Πλούταρχος προσπαθεί να φωτίσει τους χαρακτήρες του μέσα από τις πράξεις τους αντανακλώντας την επιρροή του από την *Περιπατητική* του Αριστοτέλη, σύμφωνα με την οποία οι αρετές δεν κληρονομούνται, αλλά αποκτώνται μέσω της άσκησης και του εθισμού σε συγκεκριμένες συμπεριφορές.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΑΠΟ ΦΑΚΕΛΟ ΥΛΙΚΟΥ)

Αν η φιλοσοφία αναρωτιέται για τον σκοπό κάθε πράξης, και προσπαθεί να βρει το νόημά της για τον άνθρωπο, το ίδιο ερώτημα θέτει και στα καινούργια δεδομένα της ελληνορωμαϊκής εποχής: αυτός ο νέος μεγάλος κόσμος που δημιουργήθηκε είναι τυχαίο συμβάν ή αποτέλεσμα συνειδητών ανθρώπινων ενεργειών; Και επειδή οι φιλόσοφοι κάποιες φορές αποπειράθηκαν να σχεδιάσουν έναν ιδανικό κόσμο, ποια σχέση έχει με εκείνον η νέα οικουμένη μέσα στην οποία αναζητά ο άνθρωπος την ευδαιμονία του; Η συσχέτιση που κάνει ο πολύ μεταγενέστερος Πλούταρχος(περ.45-περ.125 μ.Χ.) της ιδανικής πολιτείας του Στωικού Ζήνωνα (333-περ.264 π.Χ.) με την τακτική και το όραμα του Μ. Αλεξάνδρου δεν έχει ιστορική βάση, αλλά είναι σημαντική: πέρα από την τάση εξιδανίκευσης του μεγάλου ηγέτη, δείχνει την ανάγκη να υπάρχει (ή να βρεθεί εκ των υστέρων) μία θεωρητική βάση, μία φιλοσοφική ιδέα και αξία, που να στηρίζει κάθε ανθρώπινη πράξη, πολύ περισσότερο ένα οικουμενικό ιστορικό γεγονός.

ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυματομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἰς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπώσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν. Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἑλλήσιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζώοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ κοινὸς ἦκεν θεόθεν ἀρμοστής καὶ διαλλακτὴς τῶν ὅλων νομίζων, οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος καὶ εἰς ταῦτο συνενεγκὼν τὰ πανταχόθεν, ὥσπερ ἐν κρατῇρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἥθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας, πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς · τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμύδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἀκινάκη μηδὲ κἀνδύι διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακία τεκμαίρεσθαι, κοινὰς δ' ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακραννυμένους.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Εκείνη η πολυθαύμαστη Πολιτεία του Ζήνωνα, που ίδρυσε τη Σχολή των Στωικών, αποβλέπει σε έναν κύριο σκοπό: να μην κατοικούμε χωρισμένοι σε πόλεις ούτε σε δήμους, που έχουν ιδιαίτερους κανόνες δικαίου, αλλά να θεωρούμε όλους τους ανθρώπους συνδημότες και συμπολίτες, και να υπάρχει ένας κοινός τρόπος ζωής και μία τάξη, όπως σε μια αγέλη που βόσκει και τρέφεται μαζί υπό έναν κοινό “νόμο”. Αυτά έγραψε ο Ζήνων, αναπλάθοντάς τα σαν ένα όνειρο ή μια εικόνα του φιλοσόφου για την εύνομη πολιτεία. Αλλά εκείνος που έκανε πράξη τη θεωρία ήταν ο Αλέξανδρος. Γιατί δεν φόρτωσε τη διακυβέρνησή του με πολλούς πολέμους και εξορίες και συνωμοτικές εξεγέρσεις, αντιμετωπίζοντας τους Έλληνες ως ηγέτης και τους βαρβάρους ως δεσπότης, όπως τον είχε συμβουλευσει ο Αριστοτέλης, και φροντίζοντας τους πρώτους ως φίλους και συγγενείς και τους δεύτερους ως ζώα ή φυτά. Αλλά, πιστεύοντας ότι είχε αποσταλεί από τον θεό ως κοινός ρυθμιστής και συμφιλιωτής όλων, εξαναγκάζοντας με τα όπλα όσους δεν έπειθε με τον λόγο και συνενώνοντας σε ενιαίο σύνολο τα πάντα, αναμειγνύοντας τους τρόπους ζωής και τα ήθη και τους γάμους και τις συνήθειες, όπως σε μια κού-πα φιλίας, πρόσταξε πως πρέπει όλοι να θεωρούν πατρίδα τους την οικουμένη, ακρόπολη και φρουρά τους το στρατόπεδο, συγγενείς τους αγαθούς και ξένους τους τούς φαύλους. Και τον Έλληνα ή τον βάρβαρο να μην τον καθορίζει η χλαμύδα ή η ασπίδα, ούτε το περσικό ξίφος ή ο μανδύας, αλλά να συμπεραίνουν ότι κάποιος είναι Έλληνας από την αρετή του και βάρβαρος από την κακία του. και να θεωρούν κοινά τα ενδύματα και τα φαγητά και τους γάμους και τις συνήθειες, καθώς θα έχουν αναμειχθεί με δεσμούς αίματος και με κοινά παιδιά.

ΖΗΝΩΝ Ο ΚΙΤΙΕΥΣ & ΣΤΩΙΚΙΣΜΟΣ

- **Ζήνων Κιτιεύς (334-264 π.Χ.):** ιδρυτής φιλοσοφικής σχολής Στωικισμού (ετυμολογία: Ποικίλη Στοά, όπου δίδασκε ο Ζήνωνας) στην Αθήνα.
- **Βασικές αρχές:** λιτότητα βίου και κοσμοπολιτισμός (η γλώσσα, η θρησκεία και η φυλή δεν διαχωρίζουν τους ανθρώπους, καθώς τους ενώνει η κοινή φύση. Ναι στον εθνισμό, όχι στον εθνικισμό). Στην ελληνιστική εποχή έχει καταρρεύσει ο θεσμός της πόλης-κράτους.
- **πολιτεία:** Ο Ζήνων είχε γράψει ένα έργο με τον τίτλο *Πολιτεία* που δεν σώθηκε. Όπως ο Πλάτων στη δική του *Πολιτεία*, με την οποία αναπόφευκτα θα συγκρινόταν οποιαδήποτε άλλη, ο Στωικός κάνει τη δική του, εναλλακτική, πολιτική πρόταση για την ιδανική πολιτεία, στο πλαίσιο όμως μιας εποχής που αλλάζει. Πρόκειται, ίσως, για μία κοινότητα σοφών και ενάρετων ανθρώπων, όπου η ιδιότητα του πολίτη είναι μία μόνο πτυχή της ηθικής προσωπικότητας. Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωικής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος έχει χαρακτηριστικά φιλοσόφου· και κάνει έναν αναχρονισμό: η δράση του Ζήωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π.Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου.

Καί μὴν ἡ πολὺ θαυματοζομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἷς δὲ βίος ἢ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν.

- **Αναχρονισμός:** παρουσιάζεται ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ὡς μεταγενέστερος τοῦ Ζήνωνος. Ὅμως, ὁ Ἀλέξανδρος πέθανε τὸ 323 π.Χ. καὶ ὁ Ζήνων διδάσκει τὸ 300 π.Χ., ἐπομένως οἱ ιδέες τοῦ Ζήνωνος διαμορφώθηκαν ὕστερα ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα τοῦ Ἀλέξανδρου. Ὁ Πλούταρχος, ἴσως, ἐννοεῖ ὅτι τὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐνέπνευσε τὸν Ζήωνα. Ἀκόμη, ὁ Πλούταρχος πιστεύει πὺς ἡ *Πολιτεία* τοῦ Ζήνωνος εἶναι ἀντίστοιχη τῶν κυνικῶν Ἀντισθένη καὶ Διογένη. Ἐπὶ, ὁ Πλούταρχος συνδέει τὴ θεωρία τοῦ Διογένη με τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀξιοσημείωτο εἶναι νὰ *λεχθεῖ* πὺς ὁ Πλούταρχος ἐπισημαίνει ὅτι ὁ Ζήνων ἐπηρεάστηκε ἀπὸ τοῦ Λυκούργου γιὰ τὴ συγγραφὴ τῆς *Πολιτείας* του. *οἰκουμένη:* Ὁ Ἀλέξανδρος παρουσιάζεται ἐδῶ σαν νὰ ἔχει σχεδιάσει καὶ νὰ ἐφαρμόζει ἓνα πρόγραμμα πολιτισμικῆς ὁμογενοποίησης. Πάντως, ὁ νέος ἐλληνιστικὸς κόσμος ποὺ προέκυψε ἀπὸ τὴν ἐκστρατεία τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀνέδειξε καινούργιες ἀξίες, ποὺ ὑπονόμευσαν τὶς ἀξίες τῶν πόλεων-κρατῶν· καὶ στο ἠθικοπολιτικὸ ἐπίπεδο, ἡ ἠθικὴ τοῦ δασκάλου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀντιστοιχοῦσε στὴ μικρὴ κλίμακα μιᾶς πόλης καὶ ὄχι στὴν ἀναδυόμενη οἰκουμένη.
- Ὁ Πλούταρχος θέλει νὰ ἀναδείξει τὸν κοσμοπολιτισμὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τὴν ἀρετὴ τοῦ ὡς παράγοντα τῶν ἐπιτευγμάτων τοῦ καὶ ὄχι τῆς τύχης. Παράλληλα, ἀναδεικνύει τὸν Ἀλέξανδρο ὡς φιλόσοφο με μαθητὲς τοὺς ὑπηκόους του, οἱ οἱ ἀντιπαραβάλλονται με τοὺς μαθητὲς τοῦ Σωκράτη καὶ τοῦ Πλάτωνα, οἱ οἱ δὲν ἦταν ἀπόλυτα πιστοί.
- ὥσπερ ὄναρ ἢ εἰδῶλον: γιὰ τὸν Ζήωνα αὐτὴ ἡ πολιτεία εἶναι ἓνα ὄραμα, στὴν οἱᾶ οἱ ἀνθρώποι συμμορφώνονται με τὸν φυσικὸ νόμο, τὸν Λόγο. Δὲν ἔχει, βέβαια, στο μυαλὸ τοῦ ἓνα παγκόσμιον κράτος. (σχῆμα λόγου: παρομοίωση)
- Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν: (σχῆμα λόγου: ἀντίθεση). Τεράστια σημασία εἶχε γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἕλληνα ἡ σύζευξη λόγων καὶ ἔργων. Ἡ στάση αὐτὴ ἐκδηλώνεται ἤδη στα ομηρικὰ ἐπῆ. Συγκεκριμένα, στὴ ραψωδία Ι τῆς Ἰλιάδας (στ. 443), ὁ γέροντας Φοῖνικας καλεῖ τὸν Ἀχιλλεῦ νὰ γίνῃ «μῦθων ῥητὴρ πρηκτὴρ τε ἔργων», νὰ εἶναι δηλαδὴ ικανὸς στα λόγια καὶ στα ἔργα, καλὸς ομιλητὴς καὶ γενναῖος πολεμιστὴς. Ἐκτοτε, διαμορφώθηκε σταδιακὰ ἡ ἀποψη ὅτι τὰ μεγάλα λόγια πρέπει νὰ συνοδεύονται ἀπὸ ἀνάλογες πράξεις, γιὰ νὰ ἔχουν ἀξία. Ὁ Θουκυδίδης μάλιστα στὸν *Ἐπιτάφιο* θὰ μιλήσει με ἐμφαση γιὰ τὴν ἀνάγκη λόγων καὶ ἔργων ὡς στοιχείων ἀποδεικτικῶν τῆς ἀνδρείας καὶ γενικὰ τῆς ἀρετῆς τῶν πολιτῶν καὶ τῆς πόλεως. Ἀρα, ἀντιλαμβανόμαστε ὅτι τὸ ἀντικείμενο διδασκαλίας τοῦ Πρωταγόρα ἀνταποκρίνεται στὴν ἀπαιτήση τῶν Ἀθηναίων γιὰ σύζευξη λόγων καὶ ἔργων. Ἐν κατακλείδι, ὁ ολοκληρωμένος πολίτης οφείλει με τὴν πράξιν καὶ τὸν λόγον τοῦ νὰ δραστηριοποιεῖται καὶ στὴν ἰδιωτικὴ καὶ στὴν δημόσια ζωὴ.

Καί μὴν ἡ πολὺ θαυματομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος εἰς ἓν τοῦτο συντείνει κεφάλαιον, ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίους ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας, εἰς δὲ βίος ἦ καὶ κόσμος, ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης. Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἶδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος, Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχευεν.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΔΕΕΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΟΥ ΖΗΝΩΝΑ

- **ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν:** **Οἱ ἄνθρωποι ἐνώνονται ἐντὸς ενός ευρύτερου κοινωνικοῦ πλαισίου, ὅπου ἄρχει ὁ νόμος τῆς φύσης πάνω στους συμβατικούς ἀνθρώπινους νόμους, χωρίς, βέβαια νὰ αἱρετὰ ὁ θεσμός τῶν μικρότερων πόλεων. (σχῆμα λόγου: ἀντίθεση τῆς συμβατικῆς οργάνωσης πόλεων-κρατῶν με τὴν οἰκουμένη, στὴν ὁποία ἄρχει ὁ φυσικὸς νόμος, ὁ Λόγος)**
- **πάντας ἀνθρώπους:** **ἐννοεῖ μόνο τοὺς σοφοὺς καὶ ἐξαιρεῖ τοὺς φαύλους, καθὼς οἱ δεῦτεροι ἀδυνατοῦν νὰ διατηροῦν φιλικές σχέσεις, ἀλλὰ μόνο ἐχθρικές.**
- **εἰς δὲ βίος ἦ καὶ κόσμος:** **ἀπηχεῖται ἡ στωικὴ ἀντίληψη περὶ ἐναρμόνισης τοῦ ἀνθρώπινου βίου με τὸ νόμο τῆς φύσης, τὸν Λόγο.**
- **ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῶ συντρεφομένης:** **(σχῆμα λόγου: παρομοίωση).** **Ἀναδεικνύεται ἡ σημασία τοῦ νόμου γιὰ τὴν ἀρχαιοελληνικὴ σκέψη καὶ ἡδη γιὰ τοὺς στωικοὺς, οἱ ὁποῖοι δίνουν ἐμφαση στὴ φυσικὴ νομοτέλεια, στὸ Λόγο. εὐνομία: Ἡ εὐνομία αποτελοῦσε μόνιμο αἶτημα στὴ θεωρία καὶ τὴν πρακτικὴ τῆς ἐλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἐνας ἀπὸ τοὺς υποστηρικτὲς τῆς δημοκρατίας, ὁ λεγόμενος “Ἀνώνυμος τοῦ Ἰαμβλίου” συνοψίζει τὰ πλεονεκτήματά της, ἀξιολογώντας τὴν ὡς «ὅ,τι καλύτερο γιὰ τὸ σύνολο καὶ γιὰ τὸ άτομο». Στους Στωικοὺς, ὁ νόμος εἶναι οὐσιαστικὸ στοιχεῖο τῆς πόλης, ποὺ ὀρίζεται ὡς ἓνα «πλήθος ἀνθρώπων ποὺ διοικοῦνται ἀπὸ τὸν νόμο» (Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς, Στρωματεῖς, 4.26), τὸν φυσικὸ νόμο ποὺ ἰσχύει γιὰ ὅλα τὰ πράγματα. Ὁ ἡγέτης αὐτῆς τῆς κοσμοπόλης πρέπει νὰ γνωρίζει τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, νὰ κατέχει τὸ κύριο πολιτικὸ ἀγαθό, τὴν ἀρετὴ, καὶ νὰ ἀναλαμβάνει πολλαπλοὺς ρόλους (κυβερνήτης, δικαστικὸς, παιδαγωγὸς κ.ά.), ὥστε νὰ διασφαλιστεῖ ἡ εὐνομία. **ΠΡΟΣΟΧΗ: Ἡ ἐπιλογὴ τῆς λέξης «ἀγέλη» ἀποδίδεται ὄχι στὸν Ζήωνα, ἀλλὰ στὸν Πλούταρχο καὶ ἔχει πλατωνικὲς ρίζες.****

Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελούμενος τοῖς δ' ὡς ζώοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ κοινὸς ἦκειν θεόθεν ἄρμοστής καὶ διαλλακτῆς τῶν ὄλων νομίζων,

- ❖ Ο Πλούταρχος αναφέρει ότι ο Αριστοτέλης, ο δάσκαλος του Αλεξάνδρου, του έδωσε τη συμβουλή να φέρεται ηγεμονικά στους Έλληνες και να τους αντιμετωπίζει ως φίλους και συγγενείς, ενώ στους βαρβάρους δεσποτικά και να τους αντιμετωπίζει ως ζώα ή φυτά. Βέβαια, ο Αλέξανδρος θεώρησε ότι προϋπόθεση για την ανάληψη αξιωμάτων και απόδοσης τιμών έπρεπε να θεωρείται η αρετή και όχι η φυλή, υπερβαίνοντας, έτσι, τη συμβουλή του δασκάλου του. (σχήματα λόγου: αντιθέσεις + παρομοιώσεις.)
- ❖ Ο Αριστοτέλης στο πλαίσιο της πόλης-κράτους είχε διαμορφώσει ελληνοκεντρικές αντιλήψεις, από τις οποίες φαίνεται να διαφοροποιείται ο μαθητής του Αλέξανδρος, ως ελεύθερο και ανεξάρτητο πνεύμα με κρίση και διορατικότητα. Ο Αριστοτέλης είχε διαμορφώσει μια πολιτική θεωρία, στην οποία οι γυναίκες και οι αλλοδαποί δεν μπορούν να συμμετέχουν στα πολιτικά. Οι Έλληνες είναι οι μόνοι ελεύθεροι πολίτες, ενώ οι βάρβαροι είναι σκλάβοι, καθώς δεν έχουν ανεπτυγμένο τα λόγον έχον μέρος της ψυχής. Για τους στωικούς όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως μετέχουν στο Λόγο της φύσης και ως εκ τούτου είναι ίσοι.
- ❖ Για τον Πλούταρχο ο Αλέξανδρος ορθώς διαφοροποιήθηκε από τον δάσκαλό του, καθώς, αν επέμενε στη διδασκαλία του Αριστοτέλη, σε πολιτικοκοινωνικό επίπεδο θα παρατηρούνταν διαμάχες και θα δυσκολευόταν στην προσπάθειά του να διατηρήσει την ειρήνη στο αχανές βασίλειό του. (σχήματα λόγου: αντιθέσεις)

τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμύδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἄκινάκη μηδὲ κἀνδύι διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι,

- ❖ Ο Πλούταρχος διατείνεται ότι ο Αλέξανδρος επεδίωκε να μην υπάρχει ο διαχωρισμός μεταξύ Ελλήνων και βαρβάρων βάσει της εξωτερικής εμφάνισης (π.χ. ενδυμασία), αλλά να θεωρείται στοιχείο ελληνικότητας η αρετή και της βαρβαρότητας η κακία.
- ❖ Βάρβαρος: ετυμολογείται από την επανάληψη της συλλαβής βαρ- για να δείξει την αίσθηση που προκύπτει από την ακρόαση αλλόγλωσσων. Στην αρχή δήλωνε τους αλλόγλωσσους και αλλοδαπούς χωρίς μειωτική σημασία. Στην πορεία η σημασία της λέξης διευρύνθηκε και κατέληξε να σημαίνει τον απολίτιστο, ως αποτέλεσμα των κακών σχέσεων των Ελλήνων και των Περσών. Οι Έλληνες ως αντιστάθμισμα των υπεράριθμων και ισχυρότερων στρατιωτικά Περσών, ανέπτυξαν την αίσθηση της πολιτισμικής ανωτερότητάς τους. Στη συνέχεια, ο Αλέξανδρος με τον πολιτισμικό συγκρητισμό που επεδίωκε, αποχρωμάτισε την έννοια βάρβαρος από τις έννοιες της φυλής, της γλώσσας και της θρησκείας και συνέδεσε την έννοια Έλληνα με την αρετή και την έννοια βάρβαρος με την κακία.

ἀλλὰ κοινὸς ἦκειν θεόθεν ἄρμοστής καὶ διαλλακτὴς τῶν ὅλων νομίζων / καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραυνυμένους.

❖ Η πανελλήνια εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου είχε ως αφετηρία την Κόρινθο, όχι τυχαία, αλλά σκόπιμα, καθώς εκκινώντας από εκεί θα αναγνωριζόταν ως ο ηγέτης των Ελλήνων εναντίον των Περσών. Μετά τις κατακτήσεις του σεβάστηκε τα πολιτισμικά στοιχεία τόσο των Περσών όσο και των υπολοίπων λαών που κατέκτησε. Μάλιστα, προσπάθησε να διαμορφώσει την εικόνα του με τέτοιο τρόπο που να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους. Ενδεικτικό παράδειγμα της στρατηγικής του για την προσέγγιση των ασιατικών πληθυσμών ήταν και η επιτέλεση μεικτών γάμων. Επίσης, παρουσίασε τον εαυτό του ως ηγεμόνα θεόσταλτο.

οὐς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος καὶ εἰς ταῦτὸ
συνενεγκὼν τὰ πανταχόθεν,

- ❖ Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος προσπαθοῦσε νὰ ἐπεκτείνει
τις κτήσεις του με εἰρηνικὸ τρόπο. Ὄταν δὲν το
κατόρθωνε, τότε προέβαινε στὴ χρῆση βίας.
- ❖ **σχῆμα λόγου: ἀντίθεση** γιὰ τὴν ἀνάδειξη τῆς
φιλοσοφημένης στάσης ποὺ διατηρεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ὡς
ηγέτης με σύνεση.

ὥσπερ ἐν κρατῇρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἥθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας, πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον, συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἄλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς · τὸ δ' Ἑλληνικὸν καὶ βαρβαρικὸν μὴ χλαμύδι μηδὲ πέλτη μηδ' ἀκινάκη μηδὲ κἀνδυὶ διορίζειν, ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακίᾳ τεκμαίρεσθαι, κοινὰς δ' ἐσθῆτας ἡγεῖσθαι καὶ τραπέζας καὶ γάμους καὶ διαίτας, δι' αἵματος καὶ τέκνων ἀνακεραννυμένους.

- ❖ Ο Αλέξανδρος προωθούσε τους μεικτούς γάμους και ο ίδιος, μάλιστα, έδωσε το παράδειγμα, αφού έκανε γυναίκες του τη Ρωξάνη, κόρη του Οξυάρτη και τη Στάτειρα, κόρη του Δαρείου, γεγονός που προξένησε αντιδράσεις στους συμπατριώτες του. Επεδίωκε τον πολιτισμικό συγκρητισμό προωθώντας την ανάμειξη πολιτισμικών και λαογραφικών στοιχείων.
- ❖ **σχήμα λόγου: παρομοίωση** της πολιτικής του Αλεξάνδρου με την ανάμειξη κρασιού με νερό (οι αρχαίοι προκειμένου να αποφύγουν τη μέθη νέρωναν το κρασί τους).

πατρίδα μὲν τὴν οἰκουμένην προσέταξεν ἡγεῖσθαι πάντας, ἀκρόπολιν δὲ καὶ φρουρὰν τὸ στρατόπεδον,

- ❖ **Ο Αλέξανδρος προωθεί την ιδέα ότι οι άνθρωποι οφείλουν να θεωρούν πατρίδα τους την οικουμένη, ιδέα, η οποία φαίνεται να συμπορεύεται με την γενικότερη τάση παρακμής του θεσμού της πόλης-κράτους.** *πατρίς:* Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού.
- ❖ **σχήμα λόγου αντίθεση πατρίδας - οικουμένης που δίνει έμφαση στη μετατόπιση από το θεσμό της πόλης-κράτους στην κοσμόπολη, η οποία προέκυψε από τις κατακτήσεις του Αλέξανδρου.**

συγγενεῖς δὲ τοὺς ἀγαθοὺς, ἀλλοφύλους δὲ τοὺς πονηροὺς / ἀλλὰ τὸ μὲν Ἑλληνικὸν ἀρετῇ τὸ δὲ βαρβαρικὸν κακία τεκμαίρεσθαι,

- ❖ Ο Αλέξανδρος εἶναι εισηγητὴς μιας ηθικῆς ὅπου Ἕλληνες πρέπει νὰ θεωροῦνται ὄχι μόνο οἱ κατέχοντες ἐλληνικὴ ἰθαγένεια, οἱ ἀνήκοντες στὴν ἐλληνικὴ φυλὴ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι χαρακτηρίζονται ἀπὸ ἀρετῇ. Αντίθετα, βάρβαροι πρέπει νὰ θεωροῦνται ὅσοι δὲν εμφοροῦνται ἀπὸ τὴν ἀρετῇ καὶ διαθέτουν χαρακτηριστικὰ τῆς κακίας. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐμφάνιση καὶ τὰ πολιτισμικὰ στοιχεῖα δὲν αποτελοῦν πλέον κριτήριον διαφοροποίησης τοῦ Ἑλλήνα ἀπὸ τὸν μὴ, ἀλλὰ ἡ ἐνάρετη προσωπικότητα.
- ❖ σχήματα λόγου: 2 παράλληλα ζεύγη ἀντιθέσεων: γιὰ ἐμφαση τῆς ἀρσης τῶν πολιτισμικῶν κριτηρίων διαφοροποίησης Ελλήνων καὶ βαρβάρων.